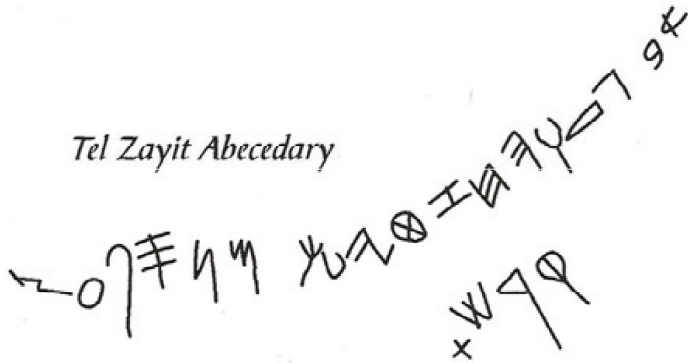

HALACHIC AND HASHKAFIC ISSUES IN CONTEMPORARY SOCIETY

108 - KTAV IVRI
OU ISRAEL CENTER - FALL 2018

Tel Zayit Abecedary

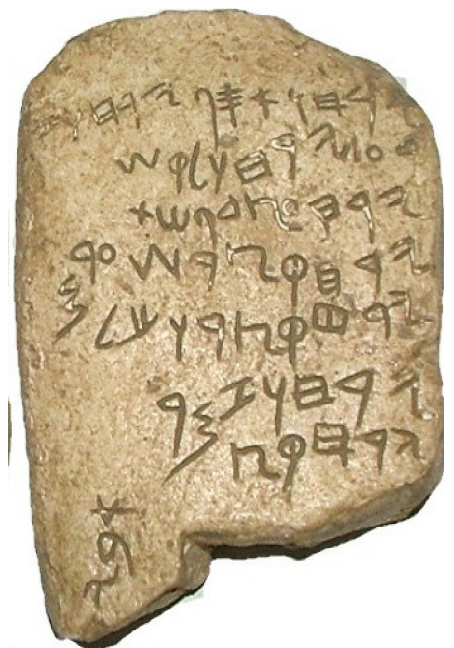

כ	ך	ת	ח	ז	ו	ה	ד	ג	ב	א
kaph	yōdh	tēth	hēth	zayin	wāw	hē	dāleth	gīmel	bēth	'āleph
palm	hand	good	wall	weapon	hook	window	door	camel	house	ox
[k]	[j]	[tʰ]	[h]	[z]	[w]	[e]	[d]	[g]	[b]	[ʔ]
ט	ו	ז	ח	ט	ו	ז	ח	ט	ו	ז
tāw	śin	rēš	qōph	šādē	pē	'ayin	sāmekh	nun	mēm	lāmedh
mark	tooth	head	eye of needle	papyrus	mouth	eye	fish	serpent	water	goat
[t]	[ʃ]	[r]	[q]	[sʰ]	[p]	[ʕ]	[s]	[n]	[m]	[l]

אבגדהזחטילכמנספצקרשת

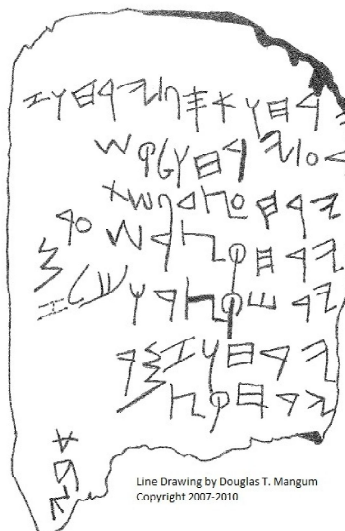
The Semitic Background of Our Alphabet

LATIN (ENGLISH)	ORIGINAL NAME	GRAPHIC PICTURE	EARLIEST KNOWN FORMS	SOUTH SEM (SABAEAN)	MODERN ETHIOPIC	N. WEST SEMITIC (EARLY HEBREW)	PHOENICIAN	MID-EARLY GREEK	ARABIC (MODERN HEBREW)	ARABIC
A	'āf	ox-head	𐤀	𐩀	አ	א	𐤀	Α	א	أ
B	bēṭ	house	𐤁	𐩁	ቤ	ב	𐤁	Β	ב	ب
C, G	gaml	throw-stick	𐤂	𐩂	ገ	ג	𐤂	Γ	ג	ج
D	dāg	fish	𐤃	𐩃	ደ	ד	𐤃	Δ	ד	د
E	hē	man calling	𐤄	𐩄	ደ	ה	𐤄	Ε	ה	ه
U, V, W	waw	mace	𐤅	𐩅	ደ	ו	𐤅	Υ	ו	و
Z	zēn	?	𐤆	𐩆	ደ	ז	𐤆	Ζ	ז	ز
H	hēt	fence	𐤇	𐩇	ደ	ח	𐤇	Η	ח	ح
I, J, Y	yad	hand w/ closed fist	𐤈	𐩈	ደ	ט	𐤈	Θ	ט	ث
K	kapp	palm	𐤉	𐩉	ደ	כ	𐤉	Κ	כ	ك
L	lamd	ox-goad (whip)	𐤊	𐩊	ደ	ל	𐤊	Λ	ל	ل
M	maym	water (waves)	𐤋	𐩋	ደ	מ	𐤋	Μ	מ	م
N	nahās	snake	𐤌	𐩌	ደ	נ	𐤌	Ν	נ	ن
O	'ayin	eye	𐤍	𐩍	ደ	ע	𐤍	Ο	ע	ع
F, P	pēh	mouth/corner	𐤎	𐩎	ደ	פ	𐤎	Φ	פ	ف
Q	qu(p)	?	𐤏	𐩏	ደ	ק	𐤏	Ψ	ק	ق
R	ra's	head	𐤐	𐩐	ደ	ר	𐤐	Ρ	ר	ر
S, X	tann	composite bow	𐤑	𐩑	ደ	ש	𐤑	Ξ	ש	س
T	taw	cross-marker	𐤒	𐩒	ደ	ת	𐤒	Τ	ת	ت

Gezer Calendar - 1000 BCE

Two months of harvest
Two months of sowing
Two months of late planting
The month of reaping flax
The month of reaping barley
The month of reaping and measuring
Two months of (vine-)tending
The month of summer(-fruit).

Line Drawing by Douglas T. Manguon
Copyright 2007-2010

ירחואספ ירחו
רע ירחולקש
ירחעצדפשת
ירחקצרשערמ
ירחקצרוכל
ירחוזמר
ירחקצ
אבי [ה]

Yehud coinage from the Second Temple Period

New Israeli Shekel with the Yehud inscription

A] THE TALMUDIC SOURCES - 3 OPINIONS

1. אמר **מר זוטרא** ואיתימא **מר עוקבא**: בתחלה ניתנה תורה לישראל בכתב עברי ולשון הקודש, חזרה וניתנה להם בימי עזרא בכתב אשורית ולשון ארמי. ביררו להן לישראל כתב אשורית ולשון הקודש, והניחו להדיטוטות כתב עברית ולשון ארמי. מאן הדיטוטות? - אמר רב חסדא: כותאי. מאי כתב עברית? אמר **רב חסדא**: כתב ליבונאה. תניא, **רבי יוסי** אומר: ראוי היה עזרא שתינתן תורה על ידו לישראל, אילמלא קדמו משה. .... ואף על פי שלא ניתנה תורה על ידו, נשתנה על ידו הכתב. שנאמר (עזרא ד:ז) **וַיִּכְתֹּב הַנְּשִׁיתָן כְּתוֹב אֲרָמִית וּמְתָרְגָּם אֲרָמִית וּכְתִיב (דברים יז:י) וַיִּכְתֹּב ... אֶת-מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת.** כתב הראוי להשתנות. למה נקרא אשורית - שעלה עמהם מאשור לְמִלְכָּא. וכתב (דברים יז:י) וַיִּכְתֹּב ... אֶת-מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת.

סנהדרין כא:

The Gemara brings 3 opinions on the origins of the Hebrew script. The first is that of Mar Zutra and Mar Ukva who understand that the original script was Ktav Ivri. They bring a Tanaitic proof from R. Yosi that Ezra was responsible for changing the script to Ktav Ashuri, so named because it comes from Assyria - Ashur.

2. **כתב עברי** - של בני עזר הכהן. **ליבונאה** - אותיות גדולות, כעין אותן שכותבין בקמיעות ומזוזות וכתב הנשתנות - כתב שנשתנה, והאי קרא בעזרא כתיב, שהיו כותבין בימיו כתב משונה שנשתנה על ידי מלאך שכתב מנא מנא תקל ופרסין בימי דניאל כתב דארמי ולשון ארמי. ואומר לא כהלין כתבא למיקרא דכיון שחטאו לא היו יכולין לקרות כתב שכתב המלאך בימי בלשאר, והיו שם יהודים הרבה. שמע מינה נשתנה להם אותו כתב באותו היום. את משנה התורה - רמז לנו משה רבינו שכתב שבימיו עתיד להשתנות מן עברי לאשורית שנתן להם בימי דניאל, ובא עזרא וכתב זו את התורה בכתב אשורית

רש"י שם

3. תניא, **רבי** אומר: בתחלה בכתב זה ניתנה תורה לישראל, כיון שחטאו - נהפך להן לרועץ, כיון שחזרו בהן - החזירו להם .... למה נקרא שמה אשורית - שמאשרת בכתב

סנהדרין כב.

The second opinion is that of Rabbi - the Tana R. Yehuda HaNasi. He rules that the original script was Ktav Ashuri. Its use was discontinued 'because the Jews sinned' and the script changed to Ktav Ivri. When they 'returned', the original script was restored. The name Ktav Ashuri is NOT from 'Assyria', but rather means a beautified (calligraphic) script.

4. בכתב זה נתנה תורה לישראל - בימי משה, ולמה לא כהלין כתבא למיקרא דכיון שחטאו צבית ראשון ובזו את התורה נהפך להם לרועץ - לשון תרעץ אויב (שמות טו) - ששכחו

רש"י שם

5. רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי אליעזר בן פרטא שאמר משום **רבי אלעזר המודעי**: כתב זה לא נשתנה כל עיקר, שנאמר (שמות כז:יז) **וְיָיִקְעֻמְדִים.** מה עמודים לא נשתנו - אף וויס לא נשתנו. ואומר (אסתר ח:ט) **וְיָאֵל-הַיְּהוּדִים כְּכִתְבָם וְכִלְשׁוֹנָם.** מה לשונם לא נשתנה - אף כתבם לא נשתנה

סנהדרין כב.

The third opinion is R. Elazar HaModai. He rules that the original script was Ktav Ashuri and that never changed.

6. ווי העמודים - יתדות כסף העשוין כמין אונקלות, וקצעים צעמודים שבהם תוחצין לולאות קלעי החצר והמסך, וכל אונקלות דומין לוויין, אלמא בימי משה עשוין הוויין כגון שלנו

רש"י שם

There are various Midrashim which imply different positions on the issue of the original script.

7. אמר רב יהודה אמר רב: בשעה שעלה משה למרום, מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות ....

מנחות כט:

When Moshe went on high he saw God tying² crowns on the letters. Only the Ktav Ashuri letters have crowns!

8. אמר רב חסדא: מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין

שבת קד.

A famous Bavli in Shabbat relates that the letters on the luchot were carved all the way through and thus readable from both sides. As such, the mem and the samech were held up miraculously since they are hollow and the middle piece of the letter had nothing to connect to. This clearly assumes that the writing on the luchot was Ktav Ashuri.

9. אמר רבי לוי מאן דאמר לרעץ ניתנה התורה עי"ן מעשה ניסים. מאן דאמר אשורי ניתנה התורה סמ"ך מעשה ניסים

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת מגילה פרק א הלכה ט

However, the parallel midrash in the Yerushalmi gives voice to the other opinion that the writing on the luchot³ was in Ktav Ivri! On that basis, the miraculous letter was the ayin, which is hollow in Ktav Ivri.

10. ואמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא: מנצפ"ך צופים אמרום. - ותסברא? והכתיב: אלה המצות - שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה! .... אלא שכחום וחזרו ויסדום

מגילה ב.

Another midrash relates that the final letters were originally given to the Jewish people, then 'forgotten' and ultimately restored. That seems to closely track the opinion of Rabbi - that the original script was Ktav Ashuri, which was lost and subsequently restored.

B] THE RISHONIM - 3 APPROACHES

B1] THE SCRIPT NEVER CHANGED

11. .... ולאז הילכתא כמר עוקבא דהא קימא בתנאי ומצאו בה שלש חלוקות. אחת דר' יוסי דאמ' שהכתב נשתנה על ידי עזרא לכתב אשורי וקאמ' שעלה עמהן מאשור. והביא ראיה לדבריו עליה שנאמרה בעזרא. **ואין בה ממש!** שהרי מפורש עלה מבבל. ועוד וכתב הנשתון כתוב ארמית. **ואין בה ממש!** שעל אותו הנשתון הוא אומר. .... ואין הלכה כר' יוסי. והחלוקה השנייה דרבי .... שנמצא לדברי ר' יוסי כתב זה עלה מאשור ושיש בידי כותים על ידי משה. ולדברי רבי כתב זה הוא שניתן על ידי משה [ושב] ידי כותים הוא כתב עברי. והלכה כר' שכתב זה ניתן על ידי משה אלא שאין הלכה כמותו כי נשתנה כתב התורה בישראל. **אלא הלכה כר' שמעון בן אלעזר** שאמר ... כתב זה לא נשתנה מעולם! אחת כי ר' אלעזר המודעי הוא רב לכל אילו וכולן כתלמידי תלמידיו. .... ועוד דקא מסתייע ממקומות אחרים דקאמרינן מס' וסמך שלוחות בנס היו עומדין .....

תשובות הגאונים - הרכבי סימן שנה

The Geonim strongly reject the position of R. Yosi. The position of Rabbi is partially accepted. Full endorsement is only give to the third position above - that the Hebrew script was ALWAYS Ktav Ashuri and never changed.

12. ואין הלכה כמר עוקבא דהא קימא כתנאי ולא כר' יוסי אלא קיי"ל כך שכתב זה ניתן למשה בסיני כדאמרינן מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין וכן ווי העמודים. ואין הלכה כמותו שנשתנה אלא כר' אלעזר המודעי דאמר כתב זה לא נשתנה כל עיקר מעולם. דר' אלעזר המודעי לגבי הני רב הוא ולית הלכתא כתלמיד בהדי רב. וכן הלכה כר' אלעזר המודעי וקיי"ל כר' אלעזר המודעי שאמרו משמו כי כתב זה לא נשתנה כל עיקר

רבינו חננאל סנהדרין כב.

This is also ruled by early Rishon Rabbeinu Chananel. He explains that since the first opinion was held by Amoraim - Mar Ukva and Mar Zutra - it is therefore overruled by the other opinions held by Tannaim. As between them, R' Elazar HaModai is the senior figure and teacher of Rabbi so the halacha is like him. The script never changed!

2. This clearly needs to be understood in a non-literal Midrashic sense, which is not the object of this shiur. For our purposes, the nature of the mashal assumes that the original script was Ktav Ashuri.

3. Which luchot - first or second - will be discussed below!

B2] THE SCRIPT DID CHANGE BUT THE LUCHOT WERE IN KTAV ASHURI

13. **וכתב עברי** כתב עבר והוא הכתב הזה שכותבין בו השמרונים את התורה. וכתב זה שאנו כותבין בו את התורה הוא כתב אשורי ובו כתב יתעלה את התורה. ונקרא אשורי ענין גדולה והדור **בְּאֶשְׁרֵי כִּי אֲשַׁרְנִי בְּנֹת**. והוא אמרם 'אשורי' שהוא מאושר שבכתב, לפי שאין אותותיו מתחלפות ולא יארעו בו ספקות כלל מפני שאין אותותיו דומות, ואין אות מתחברת לחברתה במשפט כתיבתו, ואין כן שאר מיני הכתב.

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת ידים פרק ד משנה ה

The Rambam understands that the original script given by God was Ktav Ashuri.⁴

14. וזה תימה גדול שיהיה הכתב הזה המאושר שיש בכל קוף וקוף ממנו תלי תלים של הלכות יסודות התורה כתב של בני אשור ויהיו הלוחות מכתב עברי!! ועוד בכתב עברי מה נס היה במ"ם וסמ"ך? **אבל ודאי אין ספק שזה הכתב הנקרא אשורית הוא כתב הקדש שבלוחות ועל שם כך נקרא קדש**, וכן לשון הקדש. ומעולם לא נראה הכתב ההוא אלא בלוחות, אבל לשון הקדש כבר נודע לאבות ובני ישראל קודם מתן תורה ובו השם מדבר עם נביאיו וקדושי. ואעפ"כ מתוך תומת וקדושת הכתב ההוא באותן הימים לא היו כותבין אותו אפילו בספרים שכותב המלך או כל אחד ואחד לעצמו אלא היו כותבין אותו בכתב עברי. וזהו שכשגנו הארון שכחום לאותיות מנצפ"ך. וכשגלו לאשור וידעו בני אשור כתב זה נטלוהו להם, או שהיה אצלם קודם לכן שנודע להם מספרי הקדש מלבד כתב שלהם. או שהיה להם וחמדו אותו ובני ישראל הורגלו בו עמהם משם ואילך וזהו שעלה מאשור. ובימי עזרא ניתן להם לכתוב ס"ת ושאר כתובים וכדדייקין מדכתיב וכתב הנשתון ..... וזה נ"ל נכון וברור. ולפי זה אין במה ששינה עזרא את הכתב לכתוב ספרי תורה בכתב הקדש שום חדוש על התורה שהרי הכתב הזה כבר היה ידוע וניתן לנו בלוחות הברית

חדושי הריטב"א מגילה ב:

The Ritva understands that EVERY opinion in the Gemara agrees that the luchot were given in Ktav Ashuri, which has all the mystical depths of the Hebrew alphabet! However, this was reserved for the luchot only. Sifrei Torah, from the very start, even that of the King, were written in Ktav Ivri. Once the aron and the luchot were hidden, the people lost the connection with Ktav Ashuri. Once they arrived in Ashur they Jews were reconnected with this script, either from the Assyrians or from their own ancient traditions. In the time of Ezra they began to write all sifrei kodesh in Ktav Ashuri.

15. ועוד כי הכתב הוא יותר עליון מן הלשון שהוא לאדם ולכן מתחלה לא הגיעו אל המדרגה להיות להם כתב אשורי שנקרא כך שהוא מאושר באותיות. ולצדק הגיעו אל זה על ידי עזרא שהיה ראוי שתנתן התורה על ידו רק שהקדימו משה וניתנה התורה על ידו כדצמח ועל ידו הגיעו ישראל למדרגת הכתב. והוא דבר מופלג עמוק איך הגיעו ישראל למעלה העליונה הזאת שהיה להם הכתב המאושר על ידי עזרא. ומכל מקום היה הלשון שלהם ארמי צמח שהיו ישראל צתוקם מדברים עמםם וכאשר עלו מתוכם היה להם הכתב שהוא ראוי להם שהוא כתב אשורי ולשון הקודש. הרי הדברים מצוירים מאד מאד שהכל הוא כסדר לגמרי צלי שנוי וראוי להיות והדברים האלו עמוקים מאד מה שהיה השנוי הזה על ידי עזרא. .... ולפי דברי הכל הכתב שבלוחות הוא כתב אשורית שכבר אמרנו כי לא נחלקו אלא צכתב של ישראל .... אצל כתב הקדש צרוך הוא שכתב הלוחות שנאמר וכתבתי על הלוחות וגו' **אין ספק שהיה הכתב צכתב משונה**. שכן היה גם כן כתב שכתב המלך שלא היו יכולים לקרותו כתב אשורי ולכן צודאי הכתב הזה שכתב צו הקדש צרוך הוא הלוחות היה כתב המאושר. ולא פליגי רק צכתב שכתבו ישראל אם היה ראוי שיהיה הכתב עברי, אצל כתב שכתב הקדש צרוך הוא אין ספק שכתב צכתב צכתב המאושר וזהו אין ספק

מהר"ל תפארת ישראל פרק טז

The Maharal understands that the luchot were in Ktav Ashuri and that ALL opinions in the Gemara agree on this. However, since the people were not yet on the right spiritual level, they used Ktav Ivri until the time of Ezra.

16. ... לפי דעת ר' יוסי והנמשכים אחריו שאמרו צכתב עברי ניתנה התורה מודים הם **שהלוחות הראשונים היו כתובים צכתב אשורית צצורין ורמזיהם עקומות וכפופות**. כי מעשה הלוחות והמכתב הראשון והלשון היה קדש קדשים. וכשירד משה מן ההר והלוחות צידו וירא את העגל ומחולות פרחו האותיות מרוב קדושתן וחזרו למקום אלילותן ונשארו הלוחות כגוף צלא נשמה ונעצרו. .... אח"כ כתב את הלוחות השניות צלשון שהיו הם מכירין שהוא כתב עברי שאין צו קדוש .... לפי שעצדו עצדו זרע ורעץ היה להם שאצדו אותו הכתב הקדש. והיינו דכתבי וכתבתי על הלוחות את הדברים אשר היו - משמע הדברים אשר היו אצל לא הכתב צעלמו. וזהו שכתב צלוחות הראשונים והמכתב מכתב אלהים הוא מכתב אלהים ממש וצלוחות השניות כתבי כחצו לך את הדברים האלה וכו'. ומרע"ה היה מכיר את הכתב הזה שראה אותו צלוחות ויודע סודותיו ולורותיו ומסר אותו ליחידי סגולה על פה אצל הלוחות וס"ת הנתון צצרון ותפילין ומזוזות הכל היה צכתב עברי

שו"ת רדב"ז חלק ג סימן תמב

The position of the Radvaz is that the FIRST luchot were given in Ktav Ashuri. However, once the people worshiped the Golden Calf, they dropped in kedusha and lost this script. The second luchot and all subsequent writings were in Ktav Ivri, with the original script passed down in a mesora from Moshe, until eventually restored by Ezra.

4. This could be the second or third positions in the Gemara above.

B3] THE ORIGINAL SCRIPT WAS KTAV IVRI

17. וכאשר עלו מבבל ראו לעשות זכר לגאולה השנית ועשו זה בשני דברים. האחד - שהניחו כתב עברי ובחרו להם כתב אשורי זכר שגלו אל אשור ונגאלו משם. וכן אמרו רבותינו ז"ל בתוספתא דמסכת סנהדרין - למה נקרא שמו אשורית שעלה עמהם מאשור, רבי אומר בכתב זה נתנה תורה לישראל וכו'..... ידוע הוא שאין דברי רבי שהוא יחיד במקום דברי חכמים כלום. ועוד דבגמרא סנהדרין פרק כהן גדול פירשו האמוראים דברי חכמים, שכך אמרו שם אמר רב חסדא אמר מר עוקבא בתחלה נתנה תורה לישראל בכתב עברי ולשון הקדש. כיון שעלו בני הגולה בימי עזרא להם כתב אשורי ולשון הקדש ....

ספר העיקרים מאמר ג פרק טז

The Sefer Halkarim has a very different reading. He understands that the luchot were given in Ktav Ivri. He understands this to be the view of R. Yosi⁵ and brings support⁶ from the Tosefta that this actually a majority position.⁷ The change to an Assyrian script was one of the changes made as a reminder of the redemption from Bavel!

18. ומכל מקום יתבאר ממה שכתבנו ששנו כל הכתב או קצתו זכר לגאולה השנית. וכן עשו דבר אחר זכר לגאולה השנית, והוא שהניחו מלשנות מנין החדשים מניסן כמו שהיו רגילין למנות זכר ליציאת מצרים. וחזרו למנות מנין אחר לחדשים וזהו שאמרו רבותינו ז"ל שמות החדשים עלו עמהם מאשור. כלומר שהיו מונין החדשים בשמותם תשרי מרחשון כסליו כמו שהיו מונין אותם באשור זכר לגאולה השנית ולא שני שלישי רביעי כאשר בתחלה. וכן כתב הרמב"ן ז"ל בפרשת בא. ונראה מזה כי הם הבינו שצווי מנין החדשים היה זמני, רוצה לומר כל עוד שתתמיד הגאולה ההיא. אבל אחר שגלו שנית ונגאלו משם ונצטוו על ידי ירמיה לא יאמר עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את זרע בית ישראל מארץ צפון וגו' (ירמיהו כג:), ראו להניח המנין הראשון שהיה זכר ליציאת מצרים וחזרו למנות מנין אחר מתשרי לשנות העולם. והשאירו שמות החדשים שעלו עמהם מאשור זכר לגאולה השנית, כי הבינו שצווי מנין החדשים מניסן היה זמני ולא צווי נצחי אף על פי שלא נזכר בו זמן

שם

The second major change that Ezra made as a reminder of the redemption was to abandon the Torah numbering of the months and adopt the non-Jewish idolatrous names. How could Ezra contradict the Torah mitzva to number the months from Nissan!? The Ikarim understands that Ezra saw this as a temporary mitzva which applied only during while the original first redemption from Egypt was in place. It fell away after Galut Bavel!

19. ... צעל העקרים שהאריך בדבר זה ורצה להוכיח מזה שאפשר שמלכות אחת מן התורה תהיה צטלה, כמו שנשתנה הכתב שמתחלה היה הכתב עברי ולצסוף נשתנה לכתב אשורית, דבר זה דברי הבאי ולרין הוא כפרה על דבור זה! ולא מלאתי דבור זה כמו זה שיאמר שתהא מלות התורה צטלה, רק נאמר כי מתחלה לא היה המלכות רק לזמן מה כל זמן שלא גלו ישראל!

מהר"ל תפארת ישראל פרק סד

The Maharal is outraged by the suggestion that the mitzva had a limited time-frame and ceased to apply. He insists that R. Yosef Albo - author of Sefer Halkarim - requires a kapara for even suggesting such a thing!

20.

שכלות העדות וס"ת המונח מצד ארון ברית ה' • ואשתומם על המראה
בשעיינתי במה שכתב הר"י אלבו וז"ל בפ' ט"ז ממאמר ג' אשר בו שם מכשול

הכותב

וחשב לקיים סברתו זאת מברייאת שבמסכת סנהדרין על דרוש זה והאריך לשון
ואמר שמאמר רבי בכתב זה ניתנה לישראל תורה דם דברי יחיד ושאין הלכה
כמותו ורחמנא ליצול מלומר כן כי הלא זאת הסברא נמשכו ממנה כמה בטולים
כמו שראינו בדבור הריטב"א באמרו וזה תיטה גדולה שיהא הכתב וכו' ולא די
לנו זה הצער אלא שנתן מקום לטען ולטעות כנגד האמונה הראשונה הגלמרת
מפסוק אלה המצות וכו' אע"פ שאמר כך חזר להעמידה בסענותיו בפרקים
הבאים לא זה הדרך ישכון אור אשר דרכו בו רז"ל אשר האירו עינינו במשנה
ותלמוד • ובעבור שהביא ראיה לדבריו מתוספתא שבמסכת סנהדרין מיה רבי

פירוש 'הכותב' על עין יעקב מגילה ב:

Others are horrified by the suggestion that the original script which God used for the luchot was Ktav Ivri. The implications of such a position for the kabbalistic perspective on the aleph bet are enormous!

5. Unlike the opinions seen in C2 who understood that even R. Yosi surely agree that Ktav Ashuri with its mystical resonance must have come first.

6. He also regards the fact that the Amoraim quote this opinion as a strength. This is exactly the opposite to R. Chananel who saw it as weakness!

7. He explains that the midrashim which suggest that the luchot were in Ktav Ashuri are going in accordance with the minority position of Rabbi, which we do not follow.

21. ומש"כ מספרו אמרי צבי שבס"ת היה תמיד כתב אשורית, גם זולתו נמצאו כמה מחברים שרצו לומר כן. אבל בירושלמי מגילה מפורש הדבר... שהעיי"ן בנס היה עומד, והיינו שגם בלוחות היה כתב עברי, וק"ו בס"ת. וכ"ה פשטן של דברים, ויע' תפארת ישראל מהר"ל פ' סד] אלא שנדחק בזה רדב"ז (ח"ג סי' תמ"ב) והעין יעקב, ומ"מ אין הדבר יוצא מידי פשוטו

שו"ת משפט כהן (ענייני ארץ ישראל) סימן סט

Rav Kook understands the opposition to the position of the Ikarim but points out that the simple reading of the Gemara is like his opinion, and there is also support from the Yerushalmi.

22. שינוי הכתב היה דבר מסתעף מעבודת התורה בהצורה שהיתה צפויה לראשי אלפי ישראל, שמהם היו נביאים ובעלי הופעה אלהית ברוח הקודש, את אשר יפעל ישראל בימי מנוחתו השניה ימי בית שני, שהיו באמת רק ימים של כניסת כח כדי להתאזר לקראת המשא הגדול והארוך שהיה צריך לבוא אח"כ - סבל הגלות. פעולת ישראל ע"י התורה ביחש העמים לא היתה ניכרת בכל ימי הבית הראשון. כל כבוד התורה היה פנימה בבית ישראל. הכתב הקשה והמלופף העברי לא היה אפשר לו לשמור את התורה בטוהרתה רק בהיות ישראל עם שוכן בטח בארצו ולא הורק מכלי אל כלי. אז היו יכולים בחירי הכהנים והלויים לעמוד על המשמר לכתב התורה להגיה ולשומרה מכל טעות. אותה השמירה הטבעית משבשים שבאים ע"י כתב מדמיו אות לאות אחרת שהוא גורם טעויות שיוכלו בהמשך הזמן לאבד חלילה כל הונה של תורה לא היה עם הכתב העברי, והיה דבר זה להורות שהתורה עפ"י דרך שמירתה אז בבית ראשון, טרם שבאו אנשי כנה"ג וחכמי הדורות ועשו סיג ואזנים לתורה, היתה ראויה להשמר רק בעם יושב בארצו, שלא הוטל עליו טלטול גלות ופזור נורא, כאשר יעיד ע"י הכתב, שהוא כתב שעלול להשתנות. ולוא היה הכתב הזה נהוג בישראל גם בגלות האומה הזאת, אז כבר עלו חלילה קמשונים רבים וכסו את פני התורה כולה ע"י החלופים של האותיות בצורתם מסופרים שונים, עד שבאו הדברים למעמד מסובך ומשונה מאד. ע"כ בראשית ימי בית שני שידעו גדולי עמנו שלא היתה גאולה שאין אחריה גלות, החלו לבצר עמדת האומה הרוחנית ע"י מעמד תורת ד' שתהיה יכולה להשמר גם בגלות המבהיל העומד אז אחר כתלנו. ותהיה ראשית המעשה של השמירה לתורה, גם באבדן כל מרכז לאומה, בשנינו מכתב עברי המלופף לכתב אשורי המאושר ומבורר באותיותיו הברורות, שבו תהיה השמירה נכונה משבשים של אותיות דומות, גם באפס המרכז של הכהנים והלויים שומרי התורה גם עז מלכות. בכתב האשורי היתה התורה נכונה לצאת גם היא במדה בגלות עם ישראל .....

רב א. י. הכהן קוק - הקדמה לעין איה

Rav Kook understands that the original script was Ktav Ivri and this was changed at the beginning of the Second Temple period as a preparation for the long galut that they knew would be coming soon.⁸ The original script required much more care in copying and was easily prone to errors. Only the Cohanim rooted in the Land of Israel could be trusted to transmit Ktav Ivri properly. Thus the script was changed to protect against losses in the galut.

23. ומפני זה היה התורה כתובה בכתב עברי - למען לא ילמד מי שאינו ראוי ויהיה כזרק אבן למרקולים, ולא ירחיב הנער בזקן לאחר: גם אנכי הרוואה ויודע סתרי החכמה כמון. אמנם עזרא ראה בזמנו לפי פזור ישראל צעמים והשכח מאתם עקרי תורה [כאשר מלאנו בנחמיה ודברי הימים] ונסתם החזון וצטלו הרואים באספקלריא המאירה, יותר נאות לכתבה בלשון מוצן לכל הרוואה לדעת - וחכמות בחן תרונה (משלי א:ב). ומוטב להגיע אל המטרה הנאותה להרחיב הדעת בארץ [כאשר באמת נתפשטה עד מאוד התורה בזמן בית שני כידוע] ולסבול הכיזק המגיע אשר כבר הגיע מזה צבית שני כידוע מתלמידים שלא שימשו כל לרכס

משך חכמה דברים לאט

The Meshech Chochma has a fascinating thesis. Ktav Ivri was much more esoteric, partly in order to avoid unworthy students from gaining access to the secrets of Torah. But once prophecy ceased in the Second Temple period, a decision was made to open up access to Torah to a much wider group, even at the risk of encouraging unworthy students. This was successful, as evidenced by the massive spread of Torah in that period, but there were also unworthy students!

24. (צב) .... והבאור הוא כי בתחלה נכתבה התורה בכתב עברי שכתבו בעבר נהר פרת .... ולשון הקודש בלשון שבה נאמרה התורה .... וקרוז לזמן עזרא קצלו השמרונים [הם הכותים] גם הם כתב ולשון זה. וכשצא עזרא חשש שעל ידי אחדות הלשונות יתאחדו ישראל עם הכותים, וישראל ילמדו מהם והם ישתדלו לזייף תורתנו כאשר הם היו חשודים לזיוף כנודע צד"י. לכן השתדל להצדילם זמ"ז בכתב ולשון, והמליא לכתוב התורה בכתב אשורי ולשון ארמי וכו'. וכך הורה הנסיון שע"י זה נשארו ישראל והתורה בטוהרתן וכל כך היה הדבר נכבד בשעתו עד שאמרו צגמרא כאן ראוי היה עזרא שתנתן התורה על ידו לישראל .... ופירשו דאעפ"י שלא נתנה תורה על ידו נשתנה הכתב על ידו, הרי ששוו חז"ל ענין שינוי הכתב לנתינת התורה .... ועל שינוי זה צכלל רמזה לנו התורה בלשון 'משנה התורה' - כתב הראוי להשתנות וכדמפרש ....

תורה תמימה הערות דברים פרק יז הערה צב

The Torah Temima understands that original script was Ktav Ivri and this changed once the Samaritans arrived in Israel. They also adopted the Hebrew script and language, so a decision was made to change the script in order to distinguish the Jews from the Samaritan community.

8. The idea of the Second Temple period as an aspect of exile and preparation for longer galut is a theme explored by Rav Yaakov Kaminetsky in his discussion on Chanukah.

FURTHER READING

- 'Ktav Ivri, Ktav Ashuri', R' Tzvi Einfeld (Feldheim/Mossad HaRav).
- 'Ktav HaTorah Ve'ototeha' Part 1, R' Menachem Kasher, Torah Sheleima, Vol 29 (in new editions at start of Vol 8 before Tazria).

Appendix 1 - The Symbol of Life

25. וְלִקְחֹתָ אֶת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְיָצַקְתָּ עַל רִאשׁוֹ וּמִשְׁחָתָהּ אֹתוֹ

שמות כט:

The Cohanim in the Mishkan were anointed on their heads with the special anointing oil.

26. כִּיצַד מוֹשַׁח? כִּמּוֹן 'כִּי' .... מֵאֵי כִּמּוֹן כִּי? אָמַר רַב כְּהֵנָּה: כִּמּוֹן כִּי יוּנִי

מנחות עה.

Chazal explain that this was in the shape of a Greek 'Chi'.

27. כִּיצַד מוֹשַׁח? אֶת הַשֶּׁמֶן עַל רִאשׁוֹ וְסָךְ מִמֶּנּוּ עַל גְּבִי עֵינָיו כִּמּוֹן כִּי יוּנִי כֹהֵן X שְׁמֵן הַמִּשְׁחָה
עַל רִאשׁוֹ אֶהְרֵן וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ לְקֹדֶשׁ וּמִלְכֵי בֵּית דָּוִד מוֹשַׁח אֹתָן כִּמּוֹן נֹזֵר עַל רִאשׁוֹ .....

רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק א הלכה ט

The Cohanim were anointed in the shape of an X and the kings in the shape of a crown.

28. וַיֹּאמֶר ה' אֵלָיו עֲבֹד בְּתוֹךְ הָעִיר בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַם וְהָתִייתָ תוֹ עַל-מִצְחוֹת הָאֲנָשִׁים הַנִּצָּנְחִים וְהַנִּצָּנְקִים עַל כָּל-הַתּוֹעֵבוֹת הַנִּעֲשׂוֹת
בְּתוֹכָהּ

יחזקאל ט:ד

29. (ד) וְהָתִייתָ תוֹ - וְרִשְׁמַת רוֹשׁ: עַל מִצְחוֹת הָאֲנָשִׁים - הַלְדִּיקִים כְּדִי לִהְיוֹת לְאוֹת שֶׁלֹּא יִפְגְּעוּ בָּם הַמַּשְׁחִיתִים:

רש"י שם

Yechezkel prophesied that a malach is commanded by God to make a mark - 'tav' - on the foreheads of the tzaddikim. This 'tav' is the letter tav, which is an X in Ktav Ivri!

Appendix 2 - The Shomronim⁹

- Living today in the North of the Shomron in 'Shomronim', near Har Beracha, and in Tel Aviv.
- Are descended from the Kutim, brought by the Assyrians into the areas of the 10 tribes after the expulsion.

30. וַיָּבֹא מֶלֶךְ-אַשּׁוּר מִבָּבֶל וּמִכּוּתָהּ וּמִעֲנָא וּמִחֲמַת וּסְפָרוּיִם וַיֵּשֶׁב בְּעָרֵי שְׁמֶרֶן תַּחַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּרְשׁוּ אֶת-שְׁמֶרֶן וַיֵּשְׁבוּ בְּעָרֶיהָ:
וַיְהִי בְּתַחֲלַת שְׁבָתָם שָׁם לֹא יָרְאוּ אֶת-ה' וַיִּשְׁלַח ה' בָּהֶם אֶת-הָאֲרִיֹּת וַיְהִי הָרְגִים בָּהֶם

מלכים יז:כד-כה

- Do not have all the books of Tanach, only Chumash (with slight amendments) and a version of the book of Joshua¹⁰.
- Do not have Torah Shebe'al Peh (although interpret in their own way) and made some changes to the text of the Torah SheBichtav, in particular the switch of Har Gerizim for Har Eval in Devarim 27:4.

31. אָמַר ר' אֶלְעָזָר בְּר' שְׁמַעוֹן נִמְיִיתִי לְסוֹפְרֵי כּוֹתֵיִם זֵיפְתָם תּוֹרַתְכֶם וְלֹא הוֹעֵלְתֶם לַעֲצֻמִּיכֶם כְּלוּם. שְׁכַתְבְּתֶם בְּתוֹרַתְכֶם אֶצְלִי
אֱלוֹנֵי מוֹרָה שְׁכֶם. וְהִלָּא יָדוּעַ שֶׁהוּא שְׁכֶם אֵלֶּא שְׁאִין אַתֶּם דּוֹרְשִׁין לְגִזְרָה שׁוּה וְאֲנִי דּוֹרְשִׁין לְגִזְרָה שׁוּה. נֹאמַר כֹּאן אֱלוֹנֵי
מוֹרָה וְנֹאמַר לְהֵלֶן אֱלוֹנֵי מוֹרָה. מֵה אֱלוֹנֵי מוֹרָה הָאֲמוֹר לְהֵלֶן שְׁכֶם אִף אֱלוֹנֵי מוֹרָה הָאֲמוֹר כֹּאן שְׁכֶם

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת סוטה פרק ז הלכה ג

- Celebrate Pesach with the sacrifice of a lamb on Har Gerizim.

9. See also <http://www.jewishencyclopedia.com/articles/13059-samaritans#429> and <http://www.yeshiva.co/midrash/shiur.asp?id=2567>

10. Which actually dates from the Medieval period and is more of a midrashic work.